Bokmelding

Smarte Samtaler: KRLEpodden v/Knut Aukland
www.krlepodden.com

Av Andrew Thomas, førsteamanuensis ved Høgskolen i Østfold

Hvor konstruktiv er offentlig samtale om religionsfaget i skolen? Knut Aukland ved det nybakte Universitetet i Sørøst-Norge har tatt opp utfordringen ved å utgi en podcast-serie om skolefaget. KRLEpodden fungerer som en bro mellom faglitteratur og forelesning (Open Access, så klart), og i det utvidede tekstbegrepets ånd er det en selvfølge med anmeldelse i Prismet. Jeg tar utgangspunkt i de første 6 episodene, og fokuserer på selve lydfilene heller enn på den tilhørende nettsida.

Podcast har noen åpenbare fordeler: dens «arkitekt» fletter sammen muntlige bidrag fra debattanter, inspirert av nyere hendelser, med nyere og eldre musikk, bakgrunnsmusikk, og (i episode 6) opptak av monologer. Podcasten er letthørt og tilgjengelig. Denne formen for bro gir forskere bedre tid og rom til å se tilbake på det som er skrevet, oppsummere, forklare og omformulere seg i mer avslappede omgivelser.

Særlig de som har lest bøkene og artiklene som er til diskusjon, vil ha glede av å høre forfatterne reflektere etter at de har trykket «send til forlag». I episode 5 vekker Tove Nicolaisen beundring når hun står for det hun sa (i sin artikkel i Prismet 2016:3), men samtidig reflekterer ydmykt over nye innspill og motforestillinger som har kommet i kjølvannet. Episodene preges gjennomgående av en nervøs latter, et tegn på at intervjueren har stilt et spørsmål som verken lar seg avfeie eller enkelt svare på. Igjen, dette er en av formatets styrker.

Podcasten åpner en flerstemmighet som monologisk akademisk skriving sjelden oppnår, ikke engang i konferanseutgivelser. Det å høre på Marie von der Lippe og Sissel Undheims rause og ærlige uenighet om å lære av religioner (episode 1) var svært lærerikt.

Andre ting egner seg mindre som podcast-stoff. Fortellingen om KRLEs utvikling er vanskelig nok å kommunisere som det er, men uten visualisering blir det nesten umulig å skille mellom de ulike dommene og reformene som markerer fagets stormfulle historie. Jeg skulle også ønske meg mer visualisering rundt Ragnhild Laird Iversens eksemplariske fortellingsteknikk i episode 2. Hva skjedde egentlig i det klasserommet? Et forslag kan kanskje være en søster-kanal på youtube. Fra tid til annen ønsker jeg meg også en bibliografi eller leseliste, slik andre podcaster noen ganger gir (for eksempel den populære In Our Time fra BBC). KRLEpodden har en type støtteblogg der forskere responderer på podcasten med egne kildehenvisninger, men selve episodene står alene.

Særlig når uttrykket «forskningen viser» brukes så hyppig, er det problematisk. Feltet for episodenotater som dukker opp i podcast-apper, står tomt.

Podcastens tittel er imidlertid misvisende basert på de 6 første episodene. Så langt handlet den utelukkende om religion. (Merknad: episode 7 kom ut akkurat da denne anmeldelsen gikk til trykk. Her er etikk tema.) Verken livssynene eller etikk ble diskutert. Det er kanskje derfor noen gjester kan være så tydelige på at religiøs kunnskap ikke skal bidra til elevers etiske refleksjon mer enn biologi, geografi, eller engelsk gjør. Da skylder de oss lyttere en forklaring hvor etikken i fagets tittel faktisk kommer fra. Dersom svaret er at den kommer fra en renvasket sekularisert vestlig filosofisk tradisjon (som både hint i de første episodene og mer eksplisitte uttalelser i episode 7 tyder på), er religiøse samfunn berettiget i å rope eurosentrisme.

En ulempe muntlige intervjuer kan ha, er at sosiale argumenter (basert i manerer og samhold) kan veie tyngre enn deres logiske verdi skulle tilsi. Vi kan ta for oss podcastens drøftinger av metode som et eksempel. En nøkkel til debattene om forholdet mellom KRLE og basisfagene, er hvorvidt religioner kan og skal studeres som menneskelige fenomener (som kan beskrives og forklares samfunnsfaglig) eller som kunnskapsyttere (som kan fortolkes litterært og filosofisk). Podcasten preges av en stemning for den samfunnsfaglige tilnærmingen: religion er menneskelig oppførsel. Diskusjonen om læring av religion konkluderer med at «religion» i KRLE betegnes som kunnskapsobjektet, heller enn en form for kunnskap. Eksistensielle spørsmål kan være pedagogisk nyttige, men er ikke det som skal læres, og faget klarer seg uansett uten dem. En historie tegnes opp i episode 1 om uopplyste dager da kirken regjerte og religion var prestens anliggende, satt opp mot religionsvitenskapens frigjørende soloppgang. Gjestenets gode forskning er riktignok bevis på at den nye tilnærmingen fungerer.

Men stemninger er ikke det samme som argumenter, og arkitekten selv virker klar over at teologiens undergraving er en preferanse heller enn en rasjonell konklusjon. Podcasten demonstrerer riktignok at religioner kan studeres som samfunnsfenomen, men spørsmålet om hvordan de bør studeres, gjenstår. Utelukker vi det samfunnsfaglige, kan KRLE bli religiøse ortodoksiers forlengede arm; utelukker vi det litterære og filosofiske, svikter vi både demokrati og kanonisk åpenhet ved å stenge religiøse stemmer ut fra offentlig og faglig diskurs. Burde ikke sannhetspåstander vurderes saklig heller enn ut fra en generell dom om talerens religiøse ståsted? Har vi grunn til å avfeie religiøs sannhet simpelt hen fordi det er religiøst?

KRLEpodden er nå et fast innslag i min podcast-feed. Men den deler plass med en beslektet serie, nemlig Peter Adamsons «History of Philosophy without any gaps». Podcasten med tilhørende bokserie forsøker å skrive en alternativ

filosofihistorie som ikke prioriterer vesten. Der er fotnoter til Platon skrevet også av muslimer og jøder (og egne serier vies filosofi i India og Afrika). Et underforstått utgangspunkt er at for å frigjøre vår dannelse fra sine eurosentriske lenker, må vi ta både fortidens og religiøse tanker på alvor. Dette er nesten speilbildet av synet på religion som danner utgangspunktet for KRLEpodden.

KRLEpoddens diskusjoner om ungdomslitteratur, dynamiske fortellingsteknikker, komikere, og nyere medier, gjør faget mer spennende. Gjester puster frisk luft inn og bidrar med faglig begeistring og ny innsikt. Samtidig, dersom kunnskapssøken følges av en traust og konservativ skepsis angående hvor den innsikten kom fra, er jeg redd for at den friske lufta ikke vil kjennes frisk så lenge. Etter å ha hørt på podcasten lurte jeg på om vårt fagmiljø fungerer som filter. For kan ikke elever oppleve mer frihet ved å oppfordres til kunnskapsglede heller enn kunnskapsmistanke? Så lenge de er rustet med kritisk tenkning og faglig dømmekraft i en sak, kan de gjerne lære at sannhet er sannhet uansett hvor de fant den. De kan lære en kreativ og lyttende oppmerksomhet.

Slike nyanser mellom hvordan religioner kan og bør studeres, og kritikk mot sak eller kilde, er KRLEpodden unikt stilt til å håndtere i fremtida, trolig enda bedre enn en faglig anmeldelse.